



# Masarykova univerzita

## Fakulta sociálních studií



Careers

PSY 533 Diagnostika v kariérom poradenstve  
25.9.2014



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

# Teórie v KP



# Teórie kariérneho rozvoja

- Črtovo orientované teórie (teórie priradovania)
- Teórie sociálneho učenia a kognitívne teórie
- Vývinové teórie
- Psychodynamické teórie

# Frank Parsons

- Priekopník
- Priradovanie podľa talentu



FRANK PARSONS



# Voľba povolania

- Dosiahnutie presného porozumenia svojim osobnostným rysom
- Oboznámenie s pracovným trhom a samotnými prácami
- Racionálne a objektívne zváženie vzťahu medzi tými dvomi súbormi skutočností

# Alec Rodger

- Plán 7 bodov
  - Fyzické vlastnosti
  - Vedomosti
  - Inteligencia
  - Zvláštne nadanie
  - Záujmy
  - Povahové dispozície
  - Okolnosti

# John Holland



- Profesionálny klasifikačný systém
- 6 modelových typov
- Každý z týchto typov súvisí s potrebami a jednotlivci môžu byť zaradení k jednému alebo viacerým typom
- Pracovné prostredie môže byť tiež týmto spôsobom klasifikované
- Voľba profesie – hľadanie pracovného prostredia, ktoré je zhodné s ich typom osobnosti

- Realistický
- Intelektuálny
- Umelecký
- Sociálny
- Podnikateľský
- Konvenčný



# REI

- Opravár televíznych prijímačov
- Projektový manažér v environmentálnom výskume
- Očný optik
- Lodný kapitán
- Inžinier statik
- Technik kvality potravín
- Dopravný technik
- Kurič
- Zavlažovač

# Prax

- Veľký vplyv
  - jasný princíp a rámec
  - rola poradcu: jasne definovaná (špecialista)
- Základná filozofia – vyhovuje tvorcom politík, pretože vychádza v ústrety požiadavkám trhu práce

# Kritika

- Použitelnosť pre súčasný trh práce
- Riešenie otázok zmeny prostredia a jednotlivcov
- Málo výskumu
- Multikulturalita
- Gender rozdiely (ženy)

# Vývinové teórie

## KP – celoživotný proces

- Ústredný pojem – vnímanie samého seba alebo self koncept (jednotlivci projikujú seba do pracovného prostredia cez prechádzané štádiá, a tým realizujú Self-koncept vo svete práce)
- Vývin je nepretržitý proces
- Proces vývinu je nezvratný
- Procesy môžu byť rozlíšené vo vzorkách (etapách života)
- Výsledkom normálneho vývinu- zrelosť

# Eli Ginzberg

- Fantazijná etapa (do 11 rokov)
- Pokusná etapa (11-17)
  - Orientácia na záujem, schopnosti a hodnoty
- Realistická etapa (od 17 rokov)

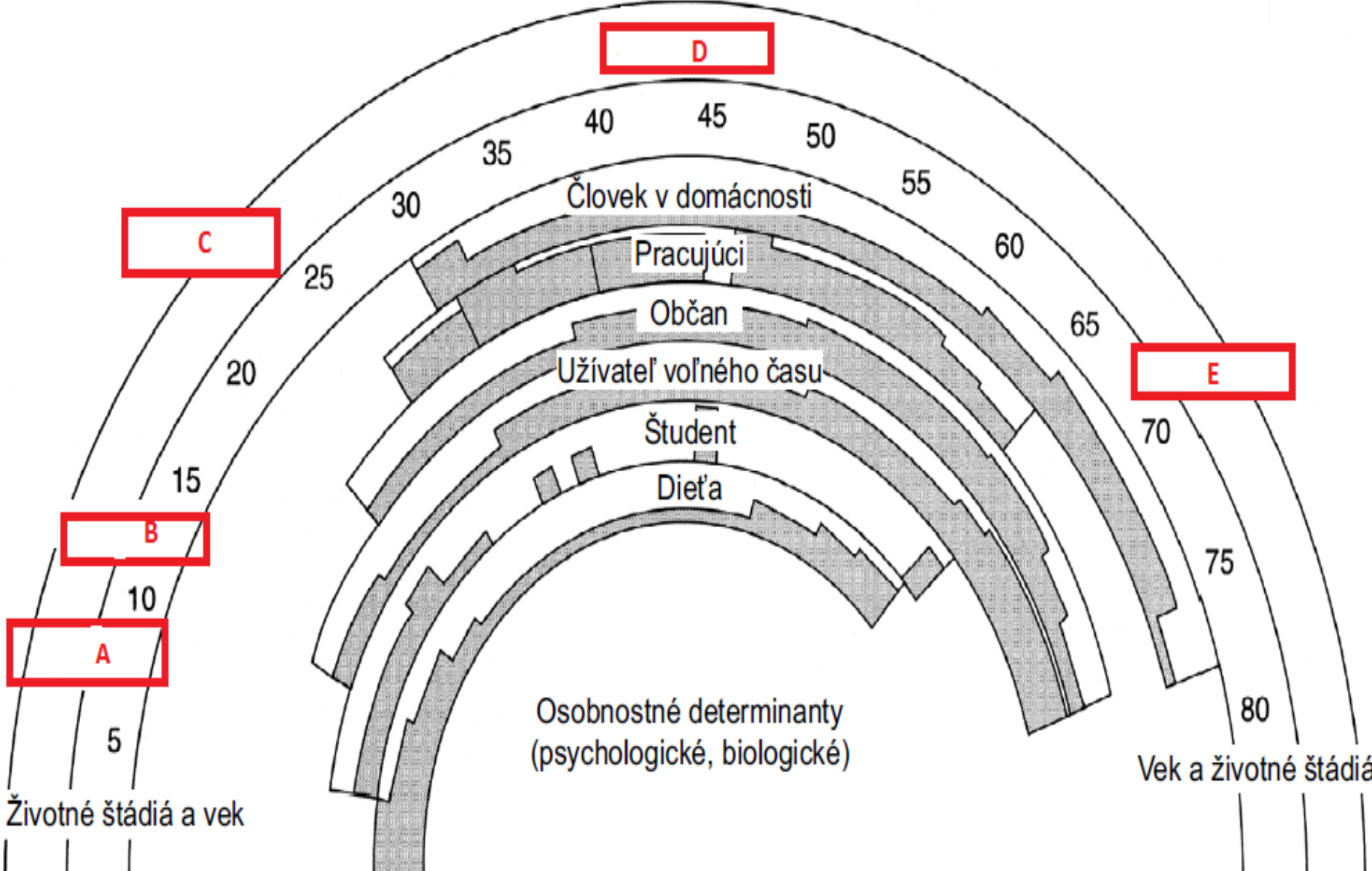
# Donald Super



kariérny vývin je proces, ktorý sa postupne rozvinie v priebehu života.

## **Vývinové stupne**

- rast (narodenie – 14/15 rokov) – vývoj kapacity, schopností, talentov, záujmov a potrebou spojenia sa so Self-konceptom
- bádanie (15-24) - orientačná fáza; voľby sú zúžené, ale nie finalizované
- založenie/ustanovenie (25-44) – pokusy a stabilizácia cez pracovné skúsenosti
- udržiavanie (45-64) – proces priebežného zdokonaľovania pracovnej pozície a situácie
- pokles/úpadok (nad 65) – preddôchodkové úvahy, znižovanie pracovného výkonu, eventuálne odchod do dôchodku



# Úlohy

- Kryštalizácia (14-18) – kognitívny proces, formulácia hlavných pracovných cieľov, záujmov, hodnôt, uvedomenia svojich rozhodnutí, možností ... a plánovanie ich dosiahnutia, teda preferovaného povolania
- Špecifikácia (18-21) – pohyb od predbežnej preferencie povolania k špecifickej voľbe povolania
- Realizácia (21-24) – obdobie doplnenia voľby povolania a nástupu do povolania
- Stabilizácia (24-35) – potvrdenie výberu povolania v aktuálnej pracovnej skúsenosti a využitie talentu na demonštrovanie kariérnej voľby ako niečoho správneho, vhodného.
- Konsolidácia (35+) – usadenie sa v práci, získanie určitého vyššieho statusu a vyššieho veku.



# kritika

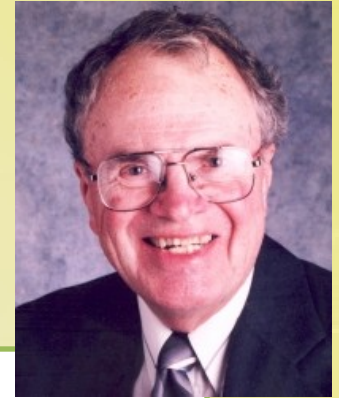
- Necelistvosť teórie

(voľne spojená sada teórií z vývinovej, diferenciálnej, sociálnej, osobnostnej a fenomenologickej psychológie)

# Teórie založené na soc. učení

- práca s presvedčeniami človeka, ktoré sú často neadekvátne, nezodpovedajú reálnej situácii a bránia človeku vidieť celý rozsah možností uplatnenia jeho potenciálu.
- (Bandura: typy učenia: inštrumentálne, asociatívne, nepriame)

# Krumboltzova teória kariérneho výberu (1976)



*V procese rozvoja rozhodujúce 4 faktory:*

## genetické faktory

- nie sú rozhodujúce, určujú však hranice, pokiaľ sa určitá schopnosť u konkrétneho človeka môže rozvinúť

## faktory prostredia

- často sú mimo kontrolu jedinca (napr. školský systém, politika štátu, prírodné katastrofy, ekonomické možnosti rodiny, do ktorej sa človek narodil,...)

## učenie

- človek sa učí zo svojej vlastnej skúsenosti a zároveň si vytvára obrazy o rôznych typoch povolání aj na základe výrokov a postojov okolia

## zručnosti dôležité pri plnení úloh

- sú výsledkom interakcie biologických faktorov, faktorov prostredia a učenia.



# Úloha poradcu: pomôcť klientovi prehodnotiť svoje presvedčenia.

- Ľudia si neuvedomujú, že určité problémy v ich živote sú riešiteľné.
- Ľudia nevynaložia potrebné úsilie pri rozhodovaní a riešení problémov. Nevenujú dostatočnú pozornosť alternatívam, životom kráčajú zabehanou cestou.
- Ľudia môžu odmietnuť vhodnú alternatívu pre nesprávne dôvody.
- Ľudia si môžu vybrať pre nich nevhodnú alternatívu na základe nesprávnych dôvodov.
- Ľudia môžu prežívať úzkosť, pretože sa cítia neschopní dosiahnuť vytýčené ciele. Ich ciele môžu byť nerealistické alebo v konflikte s inými cieľmi.

# Model rozhodovania o profesnej dráhe

- definujte problém
- stanovte akčný plán: úpravy rozhodnutia
- ujasnite si hodnoty
- identifikujte možnosti
- objavte pravdepodobné výsledky
- eliminujte možnosti
- začnite konať

# Uplatnenie v praxi

- Ľudia potrebujú rozšíriť svoju kvalifikáciu a záujmy
- Ľudia sa musia pripraviť na meniace sa pracovné úlohy
- Ľudia musia byť podporený aby konali
- Poradca by mal hrať rozšírenú rolu

# Psychodynamické teórie

- Vysvetlenie správania- motívy, úsilie, iné skryté premenné

# Anne Roe

- Pyramída potrieb (zamenená potreba úcty a sebarealizácie)
- Tvrdenia:
  - zamestnanie je potencionálne najmocnejším zdrojom osobného uspokojenia na všetkých úrovniach potrieb
  - sociálny a ekonomický status jednotlivca závisí viac na jeho povolání než na čokoľvek inom



- Predikcia výberu zamestnania založená na individuálnych rozdielov medzi ľuďmi.
- predikciu výberu založeného na psychologických potrebách, ktoré vznikajú z interakcie medzi deťmi a rodičmi, ale sú aj výsledkom genetických vplyvov a životných skúseností.

Ľudia si potom vyberajú zamestnanie, ktoré uspokojuje ich potreby.

- Roeová delí **zamestnanie na orientované na ľudí** (služby, obchodné kontakty, riadenie, kultúra a zábava)  
a **neorientované na ľudí** (technika, veda a zamestnanie vykonávané vonku, v prírode).

Klasifikačný systém Roeovej obsahuje osem skupín zamestnania a šesť úrovní.

**8 skupín:**

Všeobecná kultúra

Služby

Výroba

Obchodný styk

Umenie a zábava

Práca v prírode

Organizovanie

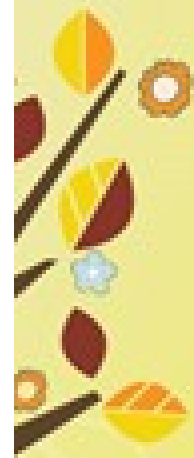
Veda



## **6 úrovni:**

- profesionálna a riadiaca 1
- profesionálna a riadiaca 2
- poloprofesionálna
- kvalifikovaná,
- polokvalifikovaná
- nekvalifikovaná





## NARATÍVNY PRÍSTUP MARKA L. SAVICKASA

- tvrdí, že jedinci si môžu kariéru sami vytvárať a dávať jej zmysel
- podľa tejto teórie - „kariéry sa nerozvíjajú, ale sa vytvárajú tým, že jednotlivci robia voľby, ktoré vyjadrujú ich self-koncepty a zhmotňujú ich ciele v sociálnej realite života“

- koncepčne obsahuje teória tri zložky: **profesionálnu osobnosť, životné témy a kariérovú adaptabilitu**
- metódou, ktorá sa využíva na pomoc jedincom v rámci tohto teoretického prístupu, je **rozprávania príbehov**

**Typické otázky,** ktoré môže položiť poradca vychádzajúci z tejto teoretickej perspektívy, sú:

- Môžete mi prezradiť tri svoje najranejšie spomienky?
- Kto patril medzi vaše najvýznamnejšie rolové vzory a prečo?
- Aký je váš najobľúbenejší film (román, časopis, TV šou a pod.) a prečo?



# Užitečné odkazy

- [http://web.saaic.sk/nrcg\\_new/kpj/index.html](http://web.saaic.sk/nrcg_new/kpj/index.html)
- <http://www.euroguidance.cz/cz/>
- [http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1002/\(ISSN\)2161-0045](http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1002/(ISSN)2161-0045) (časopis The Career Development Quarterly)
- [http://www.ncda.org/aws/NCDA/pt/sp/career\\_convergence](http://www.ncda.org/aws/NCDA/pt/sp/career_convergence) (Career Convergence)